

Nagyecsed-i iskolapélda

SZEGREGÁCIÓ A keleti határszélen van egy iskola, amelyet az integráció jó mintájaként emlegetett a Fidesz roma szakpolitikusa. A helyszínen mást láttunk.

DOROS JUDIT

Világosra festett, nemrégiben felújított emeletes épület, alig kőhajításnyira a nagyecsed-i romateleptől. Egykori tanára, Dancs Lajos nevét viseli az állami iskola, amelyet a romaintegráció jó példájaként nevezett lapunknak adott szerdai interjújában Járóka Lívia, a Fidesz roma származású európai parlamenti képviselője. „Azt is el kell érni, hogy a nem romák számára is vonzóak legyenek azok az iskolák, ahol sok a cigány származású tanuló. Nagyecsedben például olyan az iskola, olyan jók a tanárok, hogy hiába sok a roma diák, a nem cigányok sem viszik máshová a gyerekeiket. Ilyenből kell minél több” – mondta.

Gyöngyöspata árnyékában, az ott tanult diákoknak a szegregáció miatt megítélt pénzbeli kártérítés, majd az azt követő, részben a kormányzat által szított cigányellenes hangulat közepette helyénvalónak tűnt, hogy a helyszínen közelebről is megnézzük: milyen az az iskola, amelyet a kormánypárt szakpolitikusa követendő példaként nevezett meg.

Bugja János, a minket készségesen fogadó iskolaigazgató azzal kezdte, hogy náluk egy-két kivétellel minden tanuló roma, így integrációról esetükben nem lehet beszélni, az intézmény kimondottan szegregált iskola. „Spontán” alakult így, alig nyolc év alatt. Jobboldali kormány idején, nagyjából 2011-2012 környékén jelentkezett az erős „társadalmi igény”, hogy a nem roma diákokat a romáktól elkülönítve oktassák: azt megelőzően ugyanis egyre több, zömmel középszintű szülő vitte el a saját gyereket a közeli Mátészalkára vagy Tiborszállásra. Az addig csak gimnáziumként működő helyi református középiskola erre az „igényre” reagálva, felmenő rendszerben általános iskolai osztályokat indított: az ide jelentkezők idén immár nyolcadikosok lettek. Mindezzel párhuzamosan és létszámarányosan kezdtek kiáramlani az állami iskolából a nem roma tanulók, míg végül 2016-ra gyakorlatilag nem maradt belőlük egy sem. Ma 246-an tanulnak a „Dancsban”, 85 százalékuk halmozottan hátrányos helyzetű, 13 százalékuk „csak” hátrányos, és alig 2 százalékuk tekinthető átlagosnak. Nagyjából

ELFOGADÁS

BUGJA JÁNOS

arra törekszik, hogy az általa vezetett iskolában elfogadó, barátságos légkör, s a gyerekek képességeihez alkalmazkodó oktatás legyen

Jobboldali kormány idején, nagyjából 2011-2012 környékén jelentkezett az erős „társadalmi igény”, hogy a nem romák külön tanulójanak

FOTÓ: A SZERZŐ FELVÉTELE

ugyanekkora a létszám az egyházi iskolában, a „Refiben” – csakhogy utóbbiban legfeljebb mutatóban van cigány gyerek, a nagy többség az itteni viszonylatban tehetősebbnek számító családok sarja – tudtuk meg a helyiektől.

Ahogy szivárogtak el a középszintű gyerekek, úgy szivárogtak el a tanárok is velük: néhány év leforgása alatt a 40-50 fős tantestületből 25-en maradtak az állami iskolában, ahol már negyedik éve hiába keresnek angol szakos tanárt, és kémiát sem szaktanár oktat. Bugja János szavai szerint az lenne jó megoldás, ha ezekben a halmozottan hátrányos helyzetű iskolákban az állam magasabb bérrel és különjuttatással ösztönözné a pedagógusokat, hiszen ezekre a helyekre kellenének a legrátermettebb tanárok, hogy csökkenteni lehessen a tanulók

közötti szakadékokat. A jelenlegi állami ösztönzőrendszer azonban nem is hatékony, s nem is igazságos. Nagyecsed az adóerő-képessége, a szociális helyzete alapján hátrányos helyzetű településnek számít, ezért az itteni iskolákban tanítók havonta kapnak kiegészítő juttatást: ez egy főiskolát végzett esetében nagyjából havi 18 ezer forint. Csakhogy ezt a pénzt – mivel nem az iskola, hanem a település besorolása alapján jár – megkapja a sokkal könnyebb helyzetben lévő, s az egyházi iskoláknak járó magasabb állami fejkvóta miatt amúgy is kivételezett státuszú református iskola tanára is – így végképp semmi nem ösztönöz egy friss diplomást, hogy a szegregált állami iskolát válassza.

Járóka Líviának abban azonban igaza volt, hogy a Dancsban a kialakult helyzet ellenére erőn felül

próbálják ledogozni a cigány gyerekek hátrányait: ilyen körülmények között érhető mód kevés kézzelfogható sikerrel. Már az óvodából hendikeppel érkeznek a kicsik: a motorikus mozgás, a beszédképesség terén jócskán elmaradnak társaiktól, így az első két év gyakorlatilag ennek ledolgozására megy el. Ezt a két évet később sem lehet behozni, így az alaptantervben elvárt kötelező tudásszintet is „szűkítve” kapják meg a tanulók, vagyis nyolcadik év végére legfeljebb egy hatodik osztályos diákéval egyenértékű ismeretanyag van a birtokukban. Ez a szakiskolában aztán ki is derül: noha az ide jelentkezők zömét még felveszik a nagyecsed-i állami iskolából, legfeljebb tíz százalékuk az, aki el is végzi a négy osztályt, s szakmát kap a kezébe. A lányok többsége teherbe esik és gyereket szül, a fiúk pedig „beleunnak” a tanulásba, és inkább elmennek közmunkásnak – fogalmazott az igazgató.

Elfogadó, barátságos légkör, s a gyerekek képességeihez alkalmazkodó oktatás – ezen vezérfonal mentén határozta meg hitvallásukat Bugja János. Az órák nem mindig interaktívak és csoportosak, de legalább kisebb létszámú, 15-16 fős osztályok vannak, ahol jobban lehet figyelni egy-egy gyerekre. Ha valaki agresszív, deviáns vagy hiperaktív, akkor az „Arizona-szobában” lecsendesedhet: itt amerikai mintára két, az önkormányzat által finanszírozott nyugdíjas pedagógus próbálja egyéni foglalkozásokon „kibeszéltetni” és megoldani a problémákat. Van közös konyhakertjük, tankonyhájuk, két informatikai termük és több fejlesztőszobájuk is. Kapcsolatot tartanak a roma szülőkkel, a tanárok szükség esetén családlátogatáson beszélnek meg a teendőket, de amelyik szülő akarja, az órára is beülhet, hogy lássa, miként viselkedik, hogyan teljesít a gyereke.

A sikersztóri ritka; az itt végzetek többsége követi szülői példáját, és közmunkásnak áll. Arra pedig már egyre inkább csak az idősebb nagyecsediek emlékeznek – miként egyiküktől hallottuk is –, hogy volt idő, amikor roma és nem roma gyerekek még együtt ment a szavalóversenyre, együtt járt focizni, s előbbi „húzta” az utóbbit maga után a tanulásban, ha mással nem, hát a személyes példájával.

TÉVHIT

A nagyecsed-i Dancs Lajos Általános Iskolában egy-két kivétellel minden tanuló roma, így integrációról esetükben nem lehet beszélni, az intézmény kimondottan szegregált iskola